

• NAŠI ZAPISKI •

SOCIALNA REVİJA

Izhajajo enkrat na mesec. — Naročnina za vse leto K 2.80, za pol ali četrť leta razmerno.

Posamični zvezki 24 h.

Rokopise in naročnino sprejema uredništvo in upravništvo »Naši zapiski« v Ljubljani.

Leto I.

Ljubljana, meseca aprila 1903.

Štev. 10.

Anton Dermota:

O zadružništvu.

(Dalje.)

Tudi glede te panoge zadružništva se je pojavljalo povsod nasprotstvo. Vzroki so bili prerazlični in navadno ne posebno utemeljeni. Da se presodi njihova veljavnost ali ničnost, je pač treba motriti vsak slučaj posebej, kot rečeno; zlasti si je pa treba predstaviti, kaj je pravzaprav gospodarski kredit, kakšna je njegova gospodarska naloga. Sklepuje se na nazore praškega vseučilišnega profesorja dra. Albina Bráfa, naj to kratko označim.

Kredit je sredstvo, da se ekzistujoči kapitali porabijo produktivno ali vsaj bolj produktivno, nego bi jih bilo mogoče brez njega; v toliko kredit tudi lahko pospešuje tvoritev novih, oziroma nadaljnjih kapitalov.

Gospodarski koristen postaja kredit šele tedaj, kadar se v gospodarstvu, kamor so se kakšna dobra prevedla kreditnim potem, taista lahko uspešneje porabijo in tudi v resnici porabijo, nego v onem gospodarstvu, kjer so se poprej nahajala.

Koristen je tedaj konsumpčni kredit; še bolj pa proizvajalni (z narodnogospodarskega stališča koristen!), kateri olajšuje produkcijo, prevajajoč kapitale iz rok, ki jih produktivno ne znajo, nočejo porabiti, v roke, ki so za to sposobne in pripravljene. Če tedaj dolžniki koristneje porabijo izposojene kapitale, nego bi jih bili upniki, ni to le za dolžnika dobiček (podjetniški) in za upnika (obresti, najemščina itd.), temveč je to i vseobči narodnogospodarski dobiček (kapitali se sploh izdatneje izkoristijo).

Kredit olajšuje cirkulacijo dober s tem, ker ni treba, da bi na vsako dajatev takoj sledila protidajatev, vsled česar postaja i samo proizvajanje enakomernejše.

Čim več je kredita, tem manj se rabi kovanega denarja.

Kredit je sredstvo za osredotočenje mnogobrojnih, v malem se tvorečih kapitalov v velika podjetja.

Tega svojega gospodarski krepilnega vpliva pa kredit ne izvršuje socialno enakomerno; največ ga imajo tisti, ki so že gospodarski močni ali se odlikujejo s posebnimi osebnimi lastnostmi. Baš radi tega pa morajo nastati asociacije.

Kredit se lahko zlorabi, provzroči narodnogospodarski škodo. Olajšana je nadprodukcija; odtod prihajajo krize. Prave svoje gospodarske razmere posameznik lažje prikriva, zatajuje. Gospodarski je zlasti škodljivo kupovanje na kredo; kajti kapital se za prodajaleca tako ne obrestuje, kakor bi se, če bi cirkuliral.

Zato je treba z gospodarsko-političnega stališča stvoriti najugodnejši pravni temelj za uporabo kredita, in s socialno-političnega stališča zabraniti izkoriščanje pri dajatvi in uporabi kredita. Ideja zadružništva je postala že mednarodna in se je raztegnila na vse panoge življenja. Besede, ki jih je Schulze govoril, ko je leta 1855. živelo osem ljudskih bank po njegovem principu: „ni več daleč tisti čas, ko na Nemškem ne bo nobenega mesta več, katero se ne bi moglo pohvaliti z nobenim takim zavodom!“ — te besede so se popolnoma uresničile, dà, še več. Ideja zadružništva prodira zadnje čase že preko morja v Ameriko, Avstralijo, v Egipt, v Kini se je visoko razcvetela, Japonsko se tudi zadružno organizira. Laveley pravi: Z idejami je, kakor z bacili; ugodnih tal jim je treba, pa se razširijo. Nekako podobno se razširja ideja zadružništva.

Pospešujejo pa jo osobito mednarodni zadružni kongresi.

Že leta 1867. so hoteli v Parizu prirediti mednarodni zadružni kongres, a francoska Napoleonova vlada ga je nenadoma prepovedala. Leta 1887. se je v Carlislu na kongresu angleških zadrug ta misel poživila, leta 1892. se je v Rochdalu sklenilo, da se osnuje mednarodna zadružna zveza, in leta 1895. se je po raznih okoliščinah sešel prvi mednarodni zadružni shod v Londonu, ki si je izvolil mednarodni centralni komité. Koncem leta 1896. je bil v Parizu drugi kongres, ki je sestavil pravila in organiziral mednarodno zadružno statistiko. V ta namen je izvolil komisijo 21 članov. Leta 1898. je izšla trojezična publikacija te komisije „Statistika zadružnih dru-

štev v raznih državah". Taka publikacija se objavlja sedaj leto za letom.

Pa še en fakt je treba tu omenjati: dandanes se gospodarske razmere v vseh panogah človeškega nehanja in dejanja razvijajo tako, da se individualistično stališče čim dalje bolj opušča, omejuje. Čim dalje bolj je kompliciran naš gospodarski svet. Spoznava se povsod, da tu ne kaže, da bi en sam nastopil zoper tisoče. Bodisi individualiteta še tako krepka, združenim naskokom podleže. Zato opažamo povsod zadružno organizacijo. Vedno radostneje napreduje.

Res, marsikaj, veliko bo še odletelo kot nezdravo, nesposobno: marsikaj se bo moralo samo umakniti na drug prostor. Nisem fatalist, če rečem, da vsaka nova ideja potrebuje žrtev, tako tudi zadružniška. Hujših žrtev pa ne bo zahtevala niti pri nas na Slovenskem nego jih zahteva sedaj prevladajoči gospodarski sistem.

Mnogo je prenagljenih stvaritev (pri nas) na zadružnem polju: te morajo izginiti, da se tisti osnutki, ki so se logično, naravno morali poroditi iz danih gospodarskih razmer, tem prosteje in čvrsteje razcvetó. Da bi kdo hotel to zanikati, bi pretiraval.

Kot narodnogospodarski pokret ima zadružništvo svoj poslednji vzrok le v napakah narodnogospodarske organizacije sedanje dobe. Ves ta pokret je produkt najraznovrstnejših gospodarskih, političnih in socialnih razmer in psiholoških motivov ljudstev. Zla, potreba, sočutje, vztrajnost, celotni gospodarski razvoj in v njem ekonomična izolacija malih posestnikov, malih obrtnikov, ozko obzorje egoizma, vse to je tu učinkovalo. „Robert Owen, oče zadružniške ideje; politični agitator Obbott; lord Brougham, navdušeni bojevnik probujajoče se socialne vede: vsi ti in njih sotrudniki so le organi organizacije dela po samopomočnem principu, katera organizacija je izšla popolnoma naravno iz zgodovinskega razvitka angleške veleindustrije.“ (John, Genossenschaften oder Kartelle? Praga 1900.) Niti misliti si ne morem, da ne bi prišla na površje ta ideja, ako bi je tudi doslej še ne bilo. In ne morem se načuditi tistim modrijanom, kateri menijo, da je ves socialni pokret — in kaj šele zadružništvo! — hudobna izmišljotina nekoliko agitatorjev in pod., modrijanom, katerim potem prihaja v glavo blazna misel, da je mogoče s kakšnimi vražami in čari odčarati ta pogubonosni strup na socialnem telesu! Kako pomanjkljivo je tako umevanje cele socialne zgodovine, vzklika Sombart.

Razburjati se radi „nevarnosti“ kooperacijskega pokreta se mi ne zdi umestno, niti če bi imel na mislih samo slovenski narod. Saj

vemo vsi, da je socialni red le izraz danih gospodarskih razmer, in zato mirne krvi pričakujem prihodnosti: tako dolgo, dokler ne nastanejo taki pogoji v gospodarskem življenju, ki bi zahtevali popolno preureditev sedanje družbe ali vsaj nje delno izpremembo, dotlej ne more izsiliti te izpremembe nobena moč na svetu; ravno tako pa potlej tudi ne ustaviti novih struj, ako so logične posledice danih gospodarskih razmer v družbi.

Naravno, da vidimo tu boj. Vsi smo sredi boja. Boj mora biti. „Zdi se mi,“ pravi Sombart, „da i za socialni boj velja — boj je oče vsega. Le v boju se razcvete najkrasnejše človeško življenje. Le boj dviga vedno višje in višje vrste ljudstva na stopinjo človeškega dostojanstva. Vsa kultura, katera sedaj pronica mase, je proniknila vanje le s tem bojem: da se s svojo lastno močjo dvigajo, da se morajo korak za korakom boriti za svoja prava, samo to je tem masam porok, da se te lastnosti razvijejo v nove višje kulturne izobrazbe. Boj sam, narodov in slojev, ustvarja značaje, vzbuja navdušenje...“ Tu pa se zahteva od boja dvoje:

Ves socialni boj mora biti zakonit boj in mora se bítí s poštenimi sredstvi, ne pa z ostrupljenimi puščicami. Kako često in veliko se v tem oziru greší na obeh straneh! Jako težko je iz boja odsloviti zakrknjenost, lažnjivost, zavratnost ene stranke, nasilnost, zasmeh, surovost druge stranke! Kako rado se očita nasprotniku nepoštenost ali podtikajo slabi motivi! Kako pogosto je že tón izraženega mnenja žaljiv, zoprn, surov! In ali mora tako biti? Ali je to nujno za energično obrambo lastnega stališča? Ali se s tem greší, če se v nasprotniku spoštuje človek, če se smatra o drugem taboru, da se v njem ravna po načelu resnice in poštenja? Baš tistemu, kdor se načeloma zavzema za boj, kdor v vsi zgodovini opaža boj kot jedro vsega notranjega vršenja, baš temu se mora zdeti lahkotno, da se borí pošteno, da časti v nasprotniku človeka in mu podtika vsaj tako čiste namene, kakor jih ima sam.

In specielno v boju za združništvo! V tem boju gre za to, ali se pripozna pravica masi posameznikov, da so zmožni, sposobni, dolžni sami gospodariti v svojem najožjem področju, ali pa, da zmaga absolutizem in tiranstvo tistih razmerno malobrojnih individijev, ki se temu branijo. Tu gre eminentno za demokracijo...

A rezultat našega slovenskega dosedanjega boja za in zoper združništvo? Napredek vidim povsod. Smešne so bile tirade zoper trgovski stan, smešne denunciacije o zadrugah! Tiste zadruge, ki so potrebne in opravičene, bodo uspevale, ne da bi se trgovcem godila

škoda. Nepotrební balast odpade. Seve, operacija pri tem časih bolí. In končno: koliko pa je trgovcev — solidnih in marljivih — propalo vsled tega boja? Ali se niso začeli čvrsto organizirati med seboj? Ali niso nastopili celo potí pozitivnega dela? O čem pa priča „Narodnogospodarski Vestnik?“ In sklep o slovenski višji trgovski šoli v Ljubljani? Mislim, da to niso znamenja slabosti...

Zato pa mirno kri, manj govoriti in več delati! Računiti in delati z danimi razmerami! *

Pavel Mihalek:

O Karlu Marksú in njegovih delih.

(Dalje.)

Ko so leta 1848. v Bruselj prihajala prva poročila o revoluciji v Parizu, je zavrelo tudi v Belgiji. In v Bruslju so se po ulicah razlegali navdušeni klici: „Vive la republique!“ (Živela republika!) Toda vojaštvo je zatrló vsak upor in poleg tega je belgijska vlada nadzirala tuje priseljence, katerih je bilo mnogo v Bruslju in po drugih belgijskih mestih. Vlada je tudi opazila, da je Karl Marks duša nemških prognancev v Bruslju. In zato se ni čuditi, da so nekega jutra prišli stražniki v Marksovo stanovanje in ga, ko se je pri ženi in otrocih poslovil, odvedli s seboj. Tako nenadoma osamljena žena njegova tudi ni hotela ostati sama z otroci v tujem mestu, in zato je zahtevala že isti dan, da naj jo peljejo k možu: zaprli so jo, toda zaprli so jo med — vlačuge, kjer je morala prebiti hrabra žena vso noč. No, Marksa so kmalu izpustili naročivši mu, da se izseli. Zopet je prišel v Pariz, kjer se je po naglem koncu, dà, uprav smešnem koncu kraljestva meščanskega kralja Louis Filipa, osnovala začasna republikanska vlada. V tem se je svobodomislje po vsej zapadni in srednji Evropi nenavadno razvilo in jako hitro razširil

* Naj tu še omenim krasno knjigo odličnega propagatorja združne ideje na Francoskem, vseučilišcn. prof. v Montpellieru Ch. Gideja: *La Coopération. Conférences de propagande.* Paris 1900. — 314 str. Vsebina: Kooperacija in delavske stranke na Francoskem. Prihodnost kooperacije. O kooperaciji in preobrazbah, katere bo v ekonomičnem redu izvršila. Kooperativni pokret na Francoskem. Ideja solidarnosti — ekonomičen program. Nasprotniki kooperacije. Dvanajst vrlin kooperacije. Kraljestvo konsumentov. Kooperacija in konkurenca. Boj med trgovci in kooperatorji in trgovinska evolucija. Fourierjeve prerokbe.

ogenj revolucije. Metternich je padel, Berolin, Dunaj in malone vsa važnejša mesta skoraj tja do mrzle Škandinavske so se uprla. Ogri in Italiani so napovedali vojne Avstriji in njeni zastareli upravi in politiki; tudi po nemških državah je takrat zavrelo. V tem ognju je Marks hitel domov v Kolin, kjer je postal urednik velikega demokratičnega lista „Neue Rheinische Zeitung“. Čini Marksa in drugih leta 1848. so bili že več kot človeški. Dvakrat je bil Marks obtožen hujškanja k uporu, a bil obakrat oproščen. Poleti 1849. je končno pruska vlada izgnala Marksa kot „tujca“. Šel je zopet v Francijo; ker mu je pa meščanska vlada hotela delati ovire radi naselitve, se je preselil stalno v vzorno deželo industrije, Anglijo. Tam je Marks tudi izvršil svoje delo kot voditelj svetovnega socializma.

Samo v Angliji, seosebno v Londonu, je mogel dovršiti svojo knjigo „Kapital“, ker je imel takorekoč pred seboj tako razvit kapitalizem, kakor ga še ni bilo takrat nikjer. Poleg tega mu je prav dobro služil britski muzej s svojimi bogatimi zakladi. V muzeju je delal podnevi in ponoči, ob luči je pa sestavljal svoje spise.

V Londonu je napisal Marks celo vrsto člankov zgodovinske vrednosti, potem „18. Brumaire des Louis Napoleon“ in pozneje od Engelsa izdano knjigo „Razredni boji na Francoskem“. Poleg tega je sodeloval pri ameriškem listu „Daily-Tribune“ ter pisal za delavske takozvane kartistične liste na Angleškem.

Leta 1859. je izšla Marksova knjiga „H kritiki politične ekonomije“. Založnika mu je preskrbel Lassalle. Marksu je bil namreč nemški knjižni trg zaprt, ter je moral svojo prejšnjo knjigo „Razkritja o komunističnem procesu“ izdati v Severni Ameriki.

Marks s svojim novim spisom nikakor ni bil zadovoljen. Ni mu bil dovolj jasen.

Pričel je delo iznova. Skrbno je nabiral podatke iz življenja. Analiziral je kapitalizem in vse kar je z njim v zvezi — valovanje kapitala, nakopičevanje kapitala, razjasnil je bistvo mezde, izvor kapitalistiškega dobička, logični razpad kapitalistiške družbe i. t. d. Delo je raslo in raslo in naraslo za toliko, da ga Marks sam ni več mogel dovršiti. Iz te snovi je nastalo monumentalno delo „Kapital, kritika politične ekonomije“. Prva dva zvezka, ki sta izšla leta 1867., je Marks še sam dovršil, tretjega do malega, a izdal ga je Engels leta 1885., četrti je ostal nedovršen in ga baš sedaj urejuje zvesta roka K. Kautskega.

Okoli leta 1870. je krepki in neutrudni Marks pričel bolehati. Kdor je delaven in bi rad delal, pa radi boleznii ne more delati, ta

vé, koliko je Marks pretrpel. Imel je še toliko povedati, toliko izvršiti, a ni mogel. Vedno hujše mu je prihajalo. Med tem mu je konec leta 1881. umrla žena, ki ga je razumela kot nobena druga, in že preje so mu pomrli nekateri otroci, med njimi njegov sin, za katerim je neizrečno žaloval. Dne 14. marca 1883. pa je tudi sam zaspal: čisto mirno in lahko je izdihnil. Nagrobnico je govoril v angleškem jeziku prijatelj Friderik Engels. Ta je rekel: Kar je bojujoči se evropski in ameriški proletariat, kar je historična znanost izgubila s tem možem, to se ne dá primerjati

*

Ta nepopolna slika Marksovega življenja bi bila še nepopolnejša, če ne bi vsaj v kratkih obrisih podali slike o nastanju in propadu takozvane „Internacionale“, mednarodne organizacije vsega proletariata. Ta organizacija je bila najbolj drzni revolucijski poskus, kar jih pomni novejša povestnica. In duša, sila vsemu temu gibanju, pred katerim je zatrepetala stara Evropa, je bil Marks. Pol Marksa tiči v Internacionali. Vse knjige, objave, letake, ki jih je izdala „Internacionala“, so Marksovo delo.

Naj sledi zelo kratek obris te organizacije!

Ob londonski svetovni razstavi se je sešlo v Londonu nekaj francoskih, angleških in nemških socialistov. Posvetovali so se o mednarodni organizaciji proletariata. Zveza nemških komunistov v Londonu se je preosnovala v Marksovem duhu. Na čelu vsega gibanja sta bila koj s početka Marks in Engels. Dne 24. sept. 1864. se je vršil v Londonu v St. Martins Hall prvi shod, ki se je pečal z ustanovitvijo mednarodne proletarske organizacije, ki se je ustvarila v podobi „Internacionale“, mednarodne delavske zveze. Temu shodu je predsedoval profesor Beesly, duševni voditelj pa je bil Marks. Sestavil se je odbor, katerega so nazvali generalni svet. Nemčijo je v generalnem svetu zastopal Marks. Zaklad Internacionale je znašal tedaj — 3 funte šterlingov. Organizacija je napredovala le počasi.

Leta 1867. pa je začela rasti moč „Internacionale“. Cela vrsta listov ji je služila po vseh deželah skoraj v vseh kulturnih jezikih. Značilen za Internacionalo je njen drugi kongres v Lausanne od 2. do 8. septembra 1867. Iz računov, ki jih je položil generalni svet kongresu, je bilo razvidno, da je isti izdal samo v Ameriki 1,500.000 frankov v pomoč stavkujočim delavcem. Že na tem kongresu je sto-

pila v ospredje Matksova taktika, kakršna se še danes zrcali v socialno demokratičnih strankah. Internacionala je bila sicer revolucijska organizacija, ki pa nikakor ni hotela delovati tajno, temveč javno (iz oči v oči). Naslednje leto se je vršil kongres Internationale v Bruslju v Théâtre du Cirque. Že tedaj se je bati vojne med Nemčijo in Francijo, ki je izbruhnila dve leti pozneje. Delavci obeh teh narodov so na tem kongresu protestirali proti vojni; govorili so tudi o tem, kako bi se dala preprečiti, pa za to še niso imeli moči. Proti tej mednarodni organizaciji proletariata je nastopila buržoazija, hoteča jo uničiti; a ker ni imela pravega povoda, ga je iz trte izvila: ravnala je z Internacinalo kot tajno prekucijsko družbo. Prav je imel torej njen član Bastin, ki je v majskem procesu l. 1870. rekel predsedniku sodišča: „Obtožen sem, da sem član tajne družbe. To izrečno tajim! Član sem sicer Internationale, toda ona ni nikaka tajna družba“.

Slabe gospodarske razmere so silile modernega mezdnega delavca v stavke in te stavke je krepko podpirala Internacionala gmotno in moralno. V teh malih bojih se je zrealil novi način boja med kapitalisti in proletariatom. Marks je to jasno videl in zgodovina mu je dala prav, ko je pisal v Inavguralni adresi generalnega sveta: „Deseturni delavnik ni bil le praktiški uspeh, temveč tudi zmaga principa.“

(Nadaljevanje.)

◦ PREGLED ◦

Javno življenje. Socialistično gibanje. Ministrski predsednik pl. Körber ima za avstro-ogrsko pogodbo tudi že večino v državnem zboru. Govori in domneva se, da je to sicer zadnja pogodba med Avstrijo in Ogrsko. Ko poteče v desetih letih ta pogodba, se gotovo ne sklene več pogodba, vsaj v sedanji obliki ne. To seveda se le domneva, dasi je čisto gotovo, da bo avstrijska birokracija in avstrijski patriotje še dalje sklepali take pogodbe — do konca. Državna zbornica, sestavljena na podlagi predpravic niti te niti one državne polovice se nista in se ji ne bosta uprla nikdar resnično, uprlo pa se bo ljudstvo, ki se ga s silo veže v nenaravno gospodarsko zvezo. Zdi se nam ravno avstro-ogrsko pogodba oni kamen, ob katerem se bode svoječasno razbil sedanji meščansko-klerikalni voz. Neizogibnemu gospodarskemu propadu bo sledila revolucija pesti. — **Macedonija.** Kar smo že zadnjič trdili, to trdimo še danes. Boji v Macedoniji so gospodarski boji propalih ali propadajočih razredov, ki se vrše pod krinko vere. Vera je plašč ropa, čisto navadnega ropa. Neumestno bi bilo, če bi se pričakovala odpomoč od Turške. Turška država niti sama sebi ne more pomagati, pa bo pomagala tam, kjer se

križajo gospodarski interesi v podobi vstaje! Albanci so naskočili Mitrovico in smrtno ranili ruskega konzula Ščerbino. Albanci nečejo „reform“ ali preuredbe, nečejo jih zato, ker bi s preuredbo morali popustiti od svojih predprav; zato branijo svoje koristi z orožjem. Tak človek se vedno z največjo silo ustavlja razvoju časa. Razvoj ni omejen in najbrže bo ta razvoj zahteval, žal, na Balkanu več žrtev kot kje drugje. Zmagala bo in mora zmagati novodobna kultura. — Nemčija trepeče nervoznosti volilnega boja. Kandidatje so že vsi davno postavljeni, volilni shodi so ogromno obiskani in stranke delajo z največjim naporom in navdušenjem. Zveza proti socialistom se na veliko njihovo nesrečo ni obnesla in le v okrajih, kjer je zmaga socialnih demokratov sigurna, so se nasprotnne stranke zedinile in postavile skupno svojega kandidata. Volilo se bo dne 16. junija. Že to, da voli na en sam dan 57 milijonov močan nemški narod vse svoje poslance, napravi mogočen vtisk. Boj se vrši v znamenju parole: Za trgovinsko pogodbo ali proti njej. Socialna demokracija je na delu spopolniti svoje organizacije. Listi nazznanjajo, da število naročnikov vedno narašča. Na Saškem je na strankine liste sedaj 103.000 odjemalcev naročenih; število politično organiziranih pa znaša sedaj v ti deželi 30.000. Tudi nasprotnne stranke delujejo živahno. — Dreyfusova afer a se obnavlja. Dobro je še v spominu sodba iz Renesa, kjer je bil Dreyfus radi veleizdajstva obsojen, a takoj na to pomiloščen. Dreyfus, to je sedaj za vsakega jasno, je bil žrtva monarhistov, militarizma in klerikalcev. Pred časom je govoril socialnodemokratični podpredsednik francoske zbornice Jaurès v tej zadevi. Razkril je nekorektno postopanje sodišča, nasilstvo militaristiških klerikalcev in lažno ter krivično postopanje vojnega ministra Cavaignaca. Francoski vojni minister André je izdal pismo, katerega je svoj čas pisal general Pellieux nekdanjemu ministrskemu predsedniku, republikancu Brissonu. To pismo si je klerikalni vojni minister Cavaignac pridržal in utajil, ker se je v tem pismu sodnik Pellieux, ki je vodil preiskavo zoper Dreyfusa, pritožil, da ga silijo njegovi predstojniki delovati na podlagi ponarejenih spisov. Borderô, katerega se je podtikalo Dreyfusu in kateri naj bi bil iz rok nemškega cesarja, je bil ponarejen. Sodnik v Dreyfusovi aferi, major Mesle, je zaupal zdravniku Dumasu, da je bil zanj pri Dreyfusovi obsodbi merodajen ta ponarejeni borderô. Klerikalec Cavaignac pa je, dasi je vedel, da dela generalni štab s sleparijami, izrekel v zbornici, da je prepričan o Dreyfusovi krivdi. Tudi umrli Zola je bil žrtva tega ministra. — Jaurès je to razkril radi tega, ker klerikalci in monarhisti socialistom vedno predbacivajo, da so bili ravno klerikalci in nasprotniki republike, ki so vedoma sleparili in uničevali nasprotnike na podlagi ponarejenih dokazov. Afera se bo najbrže obnovila in definitivno končala pri kasacijskem sodišču. — Ruski car je izdal izjavo, s katero zopet obeta ljudstvu preuredbo v notranji upravi države. Izjava se je prebrala v vseh ruskih cerkvah — s tem je stvar končana. Od ruskega uradništva in ruskega samoderžava resničnih preuredbe v korist ljudstva v gospodarskem ali duševnem oziru ni pričakovati. — Socialisti na Poznanjskem, med katerimi so bila svoječasno nekaka narodna nasprotstva (Nemci in Poljaki), so se na svojem strankarskem zboru izrekli za skupno dvojezično organizacijo ter združitev obeh poljskih listov v enega skupnega. Za socialistične kandidate na Poznanjskem so postavljeni skoraj sami Poljaki.

Avstrija. Kako malo se na Avstrijskem skrbi za ljudsko izobrazbo, nam dokazuje ljudsko štetje 31. decembra 1900. l. Po ljudskem štetju šteje Avstrija 26,150.780 prebivalcev. Branju in pisanju večih je 16,211.272 ali 26⁹/₁₀₀, 753.074 ali

2·9% jih zna samo brati, 9.186.362 ali 35·1% jih ne zna ne brati ne pisati. Najslabše razmere so v Dalmaciji, kjer 76·6% prebivalstva ne zna ne brati ne pisati. Potem pridejo po vrsti Bukovina s 70·4%, Galicija s 63·8% in Primorska s 44·9%. Od drugih kronovin se najbolj odlikuje naša mila Kranjska, ki stoji takoj za Primorsko. Kranjska šteje 33·9% analfabetov (ljudi, ki ne znajo ne brati ne pisati), Koroška 31·4%, Štajerska 25%, Šlezija 22%, Moravska 19·2%, Saleburška 18·2%, Češka 17·7%, Gorenjeavstrijska 17·4%, Tirolska in Predarlška 16·7% in Dolenjeavstrijska 16·4%. — O vojaštvu pa se bahamo, da presežemo nekatere države. Tudi v šolstvu — Turčijo.

Na Dunaju sta bili v dneh 12., 13. in 14. aprila zborovanji zveze klobučarjev in zveze kamenskih delavcev ter občni zbor rokovičarjev. Zveza klobučarjev ima v desetih mestih 1869 članov. Dohodkov je imela zveza 82.363 K 02 h, stroškov 66.602 K 24 h. Brezposelnim članom se je plačalo 36.644 K podpore, potujočim 11.660 K 33 h; za izobrazbo in pravovarstvo se je potrošilo 1312 K 68 h in za nemški in za češki strokovni list 8302 K 48 h. Zvezina imovina znaša 14.802 K 61 h. Poročilo omenja, da so rokovičarji v poslovnem letu enajstkrat ostavili delo in dosegli vspehe. Donesek je bil razdeljen v tri razrede: 56, 36 in 27 h (ženske samo 24 h); na Nižjeavstrijskem so plačevali 60 in 40 h. Sedaj znaša donesek pri vseh društvi 60 in 40 h. — Češki list, ki je dosihdob poljubno izhajal, izhajal bo odslej dvakrat na mesec. Tudi o skrajšanju delavnega časa se je razpravljalo in vzprejela primerna resolucija. — Društva morajo odslej 80% svojih dohodkov pošiljati novemu osrednjemu odboru; s tem je odpravljena samostojnost društev v posameznih kronovinah! —

Kongresa kamenskih delavcev se je udeležilo 28 poslancev (5 z Dunaja, 23 iz drugih krajevnih skupin). Ogrsko je zastopal sodrug Marosan in strokovno komisijo sodrug Hanuš. Zveza šteje 43 krajevnih skupin. Leta 1902. je imela dohodkov 5408 K 43 h. Donesek je razdeljen v dva razreda: 40 in 30 h. Krajevnim skupinam ostaja 6 h. — Podpore so se uvedle: član I. razreda dobi po 52. tednih 6 K brezposelne podpore na teden; mora pa biti že 14 dni brez dela. Potna podpora znaša 1 K na dan. Člani, ki plačujejo 30 h, so opravičeni samo do potne podpore. Da se društva tesneje združijo, se je sklenilo, ona društva, ki še niso pri zvezi, opozoriti za pristop, sicer člani takih društev ne bodo dobivali potne podpore.

Iz poročila osrednjega strokovnega društva rokovičarjev posnamemo: Zastopane so bile vse (13) krajevne skupine, zastopnik Ogrske in zastopnik strokovne komisije. Društvo je imelo koncem 1902. leta 732 članov; dohodkov 11.084 K 03 h, stroškov 11.476 K 40 h. Društvena imovina se je skrčila na 1460 K 46 h. Za brezposelne se je izplačalo 5002 K 38 h, za potujoče člane 545 K 22 h, za strokovni list se je potrošilo 1947 K 86 h. Za štrajke so avstrijski rokovičarji v poslednjih treh letih nabrali nad 40.000 K. Ker je večina članov na Češkem in ker je tudi rokovičarstvo osredotočeno na Češkem (v Pragi okoli 3000 pomočnikov), se je sklenilo, da se društveno vodstvo preseli v Prago. Nadejati se je, da bo društvo sedaj uspelo. Določil se je trojni prispevek: 50, 40 in 30 h. Člani, ki plačujejo 50 h, dobivajo po enem letu 1 K 50 h brezposelne podpore in 1 K 20 h potne podpore; oni pa, ki plačujejo 40 in 30 h, 60 h brezposelne in prav toliko potne podpore na dan. Vpisnina znaša 1 K 20 h in 80 h. Članom, ki se morajo seliti z družino, dobivajo primerno preselnino. Osrednjemu odboru se je naročilo, da naj svoj čas poroča o uvedbi bolniške podpore.

Zborovanje čeških strokovnih društev. V Pragi se je zbralo ob velikonočnih praznikih 124 poslancev, ki so zastopali 232 društev. Navzoča sta bila zastopnik strokovne komisije in zastopnik socialnodemokratske stranke. Iz poročila strokovne komisije češke je razvidno, da komisija druži 276 društev in krajevnih skupin. V zadnjih treh letih so se društva preustrojila: snovala so se državna društva in že obstoječa društva so se spajala v državne zveze. — Izobraževalnih društev je štela komisija 317. Članov imajo društva, ki plačujejo komisiji prispevke, 21.022, in sicer strokovna društva 12.948, izobraževalna društva 8074. Dohodkov je imela strokovna komisija 1900. l. 112.202 K (od teh je bilo nabranih 101.021 K za štrajkujoče rudarje), 1901. l. 18.218 K, 1902. l. 19.479 K. Tajništvo je v Plsnu in Kadnu; v Budjejevicah, Mostu, Nürschanu in Kraljevem gradu so zaupniki. Strokovna komisija je predlagala, da se imajo izobraževalna društva polagoma preurediti v splošna strokovna društva. Razpravljalo se je o zavarovanju za starost in onemoglost; vzprejela se je primerna resolucija. Govorilo se je tudi o krizi in njenem učinku na položaj delavca, o varstvu proti nezgodi, obrtnih sodiščih in izobraževalnih šolah.

Nemčija. Poglavitne določbe zakona o varstvu otrok so te-le: Zakon velja za dečke in deklice še ne 13 let stare in za starejše, ki pa še hodijo v ljudsko šolo. Otroci ne smejo delati pri stavbah, v opekarnah in kamenolomih, pri zdrobljanju kamena, v dimnikarskem in prevaževalnem obrtu, pri mešanju barv in pleskarstvu, za delo v kletih (kletarstvu) in v drugih obrtih, ki jih pa bo šele določil zvezni svet. V obrtih, ki jih zakon ne našteva, potem v trgovini in prometnih podjetjih se otroci, mlajši kot 12 let, ne smejo porabljati; in starejši otroci ne smejo delati v času od 8. ure zvečer do 8. ure zjutraj in ne pred dopoldanskim poukom. Otroci ne smejo delati več nego 3 ure na dan, ob počitnicah 4 ure. Opoldne sta 2 uri odmerjeni počitku. Popoldne smejo otroci pričeti delati šele eno uro po pouku; tudi pri gledaliških predstavah ne smejo sodelovati, ali le če to dovolita šolska in upravna oblast. Važna je tudi določba, da mora oni, ki porablja otroke, to naznaniti policiji in da morajo otroci imeti delavski list. Zakon tudi ne dopušča, da še ne 12 let stare deklice strežejo gostom v gostilnicah in pivnicah. Tudi domači otroci ne smejo v takih podjetjih delati od 8. ure zvečer do 8. ure zjutraj.

Angleška. Na Angleškem se je leta 1902. znižala plača 875.000 delavcem povprečno za 1 K 12 h, 736.000 rudarjev pa je bilo za 2 K 02 h na slabšem, 29.000 ladjedelcem se je znižala za 1 K 50 h. — Neznaten poboljšek plač so dosegli delavci v industriji za železo in jeklo in v stavbinstvu. Okoli enega milijona delavcev je doseglo skrajšanje delavnega časa za eno uro na teden. To dobro uživa sedaj največ tkaninskih delavcev, ki jenjajo ob sobotah preje. — Samovoljno ali prisiljeno je ostavilo delo 254.930 delavcev v 427 slučajih. Izgubljenih je bilo 3.477.962 delavskih dni, katerih pride največ na rudarje.

Francoska. Na Francoskem je bilo l. 1901. 523 štrajkov s 111.414 udeleženci (100.096 moških, 10.229 žensk in 1109 mladostnih delavcev). Delo se je ostavilo v 6970 obratih 1.862.030 delavnih dni. — Štrajkali so tkaninski delavci 60 krat (12.361 oseb); stavbinski 86 krat (78.573 oseb), prevaževalnega obrta 67 krat (36.636 udeležencev), kovinski 68 krat (7779 udeležencev), rudarski 20 krat (19.454 udeležencev). Tudi francoski delavci še niso spoznali, kako koristna so strokovna društva zanje, kajti bili so samo v 363 štrajkih člani svojih društev in še tam ne vsi. Redno podpora so dobivali udeleženci 29 štrajkov. Pri takih okolištinah se tudi ne moremo

čuditi o uspehu štrajkov. Uspešnih je bilo samo 114 štrajkov z 9364 udeleženci, po dogovoru je končalo 195 štrajkov s 44.386 udeleženci in 214 štrajkov s 57.664 udeleženci je bilo brezuspešnih. — Stavkali so delavci: 274 krat, da dosežejo višjo plačo, 57 krat, ker so podjetniki hoteli plačo znižati, 68 krat, da se skrajša delavni čas. — Zaradi štrajkov je bilo kaznovanih 333 oseb.

Italijanska. V laški poslanski zbornici je poslanec Cabrini poročal o razmerah, v katerih žive delavci in posebno delavke na poljih za riž. V seziji, to je od konca maja do začetka julija, dela na rižnih poljih nad 40.000 žensk in otrok. Do mēc v vodi stoječ delajo ti siromaki 13 do 14 ur na dan in nad njimi stoji vroče južno sonce. Plača znaša na dan 1·20 frankov (= 1 K 08 h). Posredovalec dobiva za vsako delavko 1·90 frankov (= 1 K 71 h) in spravlja tako 70 cent. (= 63 h) pri vsaki delavki na dan v svoj žep. Tudi stanovanja so v teh krajih nepopisljivo slaba. Minister je obljubil, da potrebno ukrene. — Splošni štrajk v Rimu je trajal samo tri dni, a rimski delavci so v tem sijajno dokazali svojo solidarnost s tiskarji. Splošni štrajk se je proglasil, ker se tiskarnarji niso hoteli pogajati s pomočniki. Udeležilo se ga je nad 25.000 delavcev. Tretji dan so štrajkujoči tiskarji naprosili delavce, naj se zopet vrnejo na delo in naj jih pustijo same izvajati gospodarsko borbo. Delavci so tej prošnji takoj ustregli. Toda tiskarji so podlegli, ker so tiskarnarji dobili nad 600 takih pomočnikov, ki so delali pod starimi pogoji. Ob času splošnega štrajka je bilo v Rimu zbranih nad 20.000 vojakov.

Združene države severne Amerike. Po petmesečnem posvetovanju je izdala komisija, ki jo je imenoval predsednik Roosevelt, da preišče vzroke zadnjega premogarskega štrajka in potem razsodi, svoje poročilo. Razsodbi te komisije so se podvrgli podjetniki in delavci. Najvažnejši sklepi te komisije so: od 1. novembra 1. 1902. do 1. aprila 1. 1903. se zviša plača za 10%. To zvišanje se delavcem naknadno izplača. Od 1. aprila nadalje se v treh letih plača ne sme znižati. Toda plača se zviša in potem zopet zniža (toda ne pod dogovorjeno), če se poviša ali pade tržna cena za 20 metrskih centov nad 4·50 dolarjev (= približno 20 K). Za vsakih 5 centov (= 25 h) se zviša plača za 1%. Delavni čas se je skrajšal od 10 ur na 9 ur na dan. Delavci pri sesalnicah bodo delali samo 8 ur na dan. Volil se je odbor, ki bo vse spore razsojeval. V tem odboru so trije podjetniki in trije delavci, ki pa morajo biti člani ene treh največjih zvez antracijskega okraja. Komisija priporoča tudi stvari, ki so velikega socialnopolitičnega pomena. Tako omejitve otroškega dela; v vseh večjih štrajkih, ki se vrše v Združenih državah ameriških, naj imenuje ali predsednik Združenih držav ali predsednik dotične države enake preiskovalne komisije. Komisija se je odločno izrekla proti stalnim razsodiščem, ki se namerja osnovati. Privatno policijo, v Ameriki običajno, naj prevzame ali državna ali občinska uprava. — Jako zanimiva je statistika, ki jo je sestavila komisija, koliko škode je povzročil zadnji premogarski štrajk. Delavci so izgubili na zaslužku 25 milijonov dolarjev; premogovniki 46 milijonov dolarjev; prevaževalne družbe 28 milijonov dolarjev; skupaj torej 99 milijonov dolarjev, ali v našem denarju okoli 500 milijonov kron. Ker se mora delavcem doplačati okoli 3 milijonov dolarjev, imajo lastniki premogovnikov v resnici 49 milijonov dolarjev škode, delavci pa 22 milijonov. Štrajk je bil za delavce uspešen: skrajšal se je delavni čas, uredila in povišala se je plača in pripoznala se je organizacija. Poročilo komisije delavcem naravnost priporoča, da naj se tesno oklenejo svojega društva.

Med knjigami in revijami.

Premrou Svetoslav: **Navod za poslovanje slovenskih raiffeisenskih posojilnic.** Gorica. Samozaložba. Tiskala „Narodna Tiskarna“. 1902.

Tudi plod, ki nam ga je prinesla slovenska gospodarska organizacija zadnjih let! Kakor mnogo drugih, niti ta ni popolnoma dozorel. Ko bi se bil še malo uležal, bi nam veliko bolje zalegel.

Ipak se mora priznati, da je dobro uspelo jedro knjige, ki nam podaja „teoretično razlago knjig po ‚Gospodarski zvezi‘ v Ljubljani vpeljanih“; „praktičen zgled posojilničnega poslovanja z vsemi potrebnimi obrazci za knjigovodstvo in drugo“ ter „navodila za poslovanje raiffeisenskih posojilnic“. Tu se naglo začuti, da je pri knjigi imel več opraviti izkušen praktik, nego dober teoretik; kajti g. P. je slab teoretik. Dokaz temu sta zlasti odstavka, uvodni in končni, s katerima je opremil — kaj jih je neki treba bilo?! — bistvo knjige.

Uvodna „Beseda čitatelju!“ Da bi si v nji ne bil dovolil gosp. P. nič „ekstemporiranja na znanstveno socialnem polju“! Nič ne bi imel zoper teoretiziranje tudi v eminentno praktični knjigi; toda ne bi smele biti v nji take netočnosti. Ne bi se smelo prištevati n. pr. kmeta med „delavske“ stanove. Kdo so pa ti? Koliko jih je? Ali naj „delavski“ tu pomenja „proizvajajoči in izdelujoči“?

In netočnosti v Socijalnem razvoju posojilnic. Kako se tu definira narodnogospodarska veda! Ta da „je ona skupina razmotrivanj in izkušenj, potom katerih hočejo doseči ljudski proučevalci (!) narodno dobrobit“? Kaj še! — Dalje: „Početkom 12. stoletja je postalo narodnogospodarsko vprašanje vedno bolj pereče, in razni učenjaki so to vprašanje proučevali, seveda z raznih stališč.“ Kaj je to: narodnogospodarsko vprašanje? Ako se istoveti z narodnogospodarsko vedo, je trditev tega stavka popolnoma napačna; ako ne, pa stavek sploh nima zmisla. Pisatelj se je zmotil vsaj za 500 let; kajti narodnogospodarska veda se je prvič — dasi jako enostransko — reprezentirala kot enoten in zaokrožen sistem šele v fiziokratični teoriji (Quesnay! To bi se dalo posneti tudi iz knjige Cosa: „Introduzione allo studio dell' economia politica“, pag. 280 sequ., ki jo pisatelj vendar citira!) Moderna veda narodnogospodarska pa datira od 1776. l., ko je Adam Smith izdal svoja znana „Raziskavanja“. —

Neposredno iz 12. stoletja se pa prestopi pisatelj do francoske revolucije, kot da bi bila kak poglavitni mejnik v narodnogospodarskem razvitku, kot da bi se šele tu začela nova doba gospodarstva — individualizem, in kot da bi bil samo ta individualizem provzročil vse slabe posledice, katere sedaj mučijo človeštvo, provzročil neki „nazadovalni proces“ človeške družbe. Gosp. P. ima sploh o individualizmu toliko predsodkov, da jih niti „Katoliški Obzornik“ nima več... Če bi bilo nazadovanje to, kar je dosegla in provzročila francoska revolucija, bi bilo naravnost neumljivo, kako je sploh moglo priti do tako nasilnega prevrata. Če bi gospodarska oblika, katera je sledila oni, v kateri je izginjal individij zaradi celote, ne bila popolnejša — potem se je po francoski revoluciji res gospodarski proces postavil na glavo. Pa se ni, baš ker je bil individualizem višja, dovršenejša gospodarska izobrazba. In če se začanja doslej veljavni individualistični nazor v gospo-

darstvu umikati socialnemu (za sedaj boljše: kooperativnemu) — kaj kdo misli, da bo ideja asociacije vse osrečila? In vendar je ta oblika višja nego individualistična, in zato je ni mogoče odbiti a limine. —

Pišoč o razvitku veleobrti in kapitala, meni gosp. P., da je „nasilna politika vladajočih slojev“ producirala „surovo maso kulijev, proletariat, strah sedanje družbe“ in vzklika: „eto vspeli materijalističnega naziranja, neomejene svobode! Oropali so človeka plemenitosti, ponižali ga do živali...!“ Pa ni vse kar tako! Če natančneje premislimo, se je baš zaradi novega gospodarsko-družabnega ustroja dvignila in se še vedno dviguje „surova masa kulijev“ do plemenitosti človeka, od živali do človeka! Saj pred francosko revolucijo za nižje sloje menda niso bili nebeški časi. „Kuliji“ so postali ljudje šele, ko so se jeli zavedati svojega ubornega, nečloveškega položaja; na Slovenskem je še dosti nezavednežev. In če bi „človeške pravice“, s katerimi hoče gosp. P. francosko revolucijo privedi ad absurdum, ne bile provzročile v zadnji instanci nič drugega, nego to zavest, bi bila to že zasluga za razvoj sedanje človeške družbe, v primeri s katero so vse srednjeveške gospodarske in druge organizacije vrlo malo pomenljive...

Kot navdušenemu boritelju zoper gospodarski liberalizem se je gosp. P. izmuznila trditev, o katere resničnosti je on seveda temeljito prepričan: „Le ozmimo se po svetu, pogledjmo povsod poljedelstvo, kako propada, kako gineva in izginja. Pogledjmo Anglijo: veleobrt je tu dosegla vrhunec, kmetijstvo pa je uničeno, strto: izumrl je kmet! Tu imamo najeklatantnejšo sliko te narodnogospodarske epohe“ (t. j. „nesmiselnega“ gospodarskega liberalizma). Če se pa informiramo o zgodovini angleškega agrarstva, oziroma angleške veleobrti, n. pr. v Philippovichovi „Volkswirtschaftspolitik“ I. 26: Wesentlich verschieden von dem Geschilderten (strokovnjak Ph. opisuje v prejšnjih odstavkih agrarno ustrojstvo v 18. stoletju v Nemčiji in Avstriji) gestalteten sich die Verhältnisse in England, wo die Entwicklung in einer von der kontinentalen verschiedenen Weise vor sich geht und die Gebundenheit an die Scholle für die Bauern bereits im 15. und 16. Jahrhundert aufhört. Freilich wurde daselbst gleichzeitig ihre materielle Lage dadurch prekär, daß sie in Zeitpächter verwandelt wurden. Seit dieser Zeit geht die Ausdehnung des Großgrundbesitzes und die Bildung eines Standes von freien Tagelöhnern in England vor sich — ali je to tudi zakrivil gospodarski liberalizem? Ali je bila na

• Angleškem francoska revolucija že v 15. in 16. stoletju?

Res — kakor se je pretiravalo v prejšnjih periodah človeškega gospodarstva, tako se je precenjevala i doba gospodarskega individualizma, iz katerega sta se izcimila liberalizem in komunizem, dva antipoda, — tako se podcenjujejo sedaj pretekle gospodarske izobrazbe, in preveč upanja se stavlja v bodočo — recimo — kooperacijsko obliko. Est modus! Vsaj jako dvomljivo je, da bi v dozirni dobi mogla ta ideja, razpolagajoča z drobtinicami kapitala, z atomi, prodreti „atomizirani“ individualizem, ki se opira na veliki kapital in globoko ukoreninjeno družabno organizacijo. Ne tajim pa: Dober korektiv je lahko v manjših, ožjih razmerah; a odločilnega preobrata ona ne provzroči niti kmalu, niti sama.

(Dalje prih.)

Deset delavskih zapovedi.

Dokumente des Sozialismus so v oktobrovi številki ponatisnili nekatere sestavke iz delavskega lista „Die Verbrüderung“ iz leta 1849. Ta list je prinesel 9. marca 1849. tudi naslednjih deset delavskih zapovedi, ki jih podajamo v prevodu:

Prva zapoved: delaj.

Kdor ne dela, naj tudi ne jé. Tako je pisano. In vendar jih mnogo jé, ki ne delajo. To mora prejenjati.

Druga zapoved: Ne glej nobenega postopačapolegsebe.

Če vidiš koga, ki leno stoji poleg tebe, a je zmožen za delo, daj mu predpasnik in sekiro ter mu reci: „Sedaj ustvarjaj! Kajti glej, brat, če ti leno stojiš, moram jaz tvoj del dela izvršiti, in to je krivično. Zatorej ustvarjaj, bogati postopač!“

Tretja zapoved: Ne opravljaj nikakega suženjskega dela.

Vsi ljudje so svobodni in enaki. Nobeden ni rojen suženj. Nobeden ne potrebuje postati suženj, tvoje delo naj bo in mora biti prosto, tako, da odgovarja tvojim nagibom in zmožnostim, ki tvojega duha ne uspava in tvojega telesa ne tlači. Ne delaj v korist drugemu in v škodo sebi. Ne delaj kot suženj za svojega gospoda, temveč kot prost mož zase in za svojega brata, ki tudi dela zate in zase. Edini suženj, ki naj bo na svetu, so stroji, ki so podrejeni človeku.

Četrta zapoved: Zahtevaj pravično plačilo za svoje delo.

Če se ti reče: Kupčija slabo uspeva, tvoja mezda se mora zmanjšati, ti se moraš upogniti v slabi čas itd. — in se ti počasi odteguje pravična mezda in te napravlja za najbednejšo tovarno živino, tedaj odgovori: Slabi čas napravlja te, ne jaz. Vaša dobičkaželjnost, vaš nenasitljivi pohlep, radi vaše divje konkurence kupčija slabo uspeva; vi prehitujete drug drugega in v vaš propad hočete nas delavce potegniti. To mora jenjati! Mi imamo določevati ceno blagu. Mi, ki ustvarjamo, ne vi. Mi hočemo pravično mezdo za naše delo, kajti vsak delavec je svojega plačila vreden.

Peta zapoved: Ne trpi lakote.

Vidiš, nobeden vrabec ne pade vsled lakote s strehe, nobeden črv ne leze po travi, ki se ne nasiti; nobena riba, ki plava v vodi, ne onemore. In ti, človek, bi trpel lakoto? Zakaj to? Ne obdeluješ

li ti polja; ali ti ne zorevajo sadovi v roko; ali ne pečeš sam kruh; ne odtrgaš li ti sad z drevesa? Zakaj bi trpel lakoto? Glupeč, kdor dela za druge in on strada.

Šesta zapoved: Ne imej raztrgane obleke.

Vijolice na travnikih, rože na vrtilih imajo lesketajočo obleko; ptič nosi ozaljšano perno obleko, medved ima cel, gorak kožuh. Zakaj — si ti sejal lan in predel svilo; ali nisi ti tkal kraljevi škrlatni plašč? Zakaj hočeš ti biti raztrgan?

Sedma zapoved: Veseli se svojega življenja.

Življenja namen je, da je človek srečen; ali si vse napravil, kar je treba za vzdrževanje in polepšanje človeškega življenja, — ali si priboril iz zemlje živeža, si dal polet duhu, to je če si postal cel človek na duhu in telesu, moraš biti srečen in se veseliti svojega življenja — ti in vsi tvoji bratje!

Osma zapoved: Živi v časti.

Čast! t. j. nihče naj ne stoji nad teboj in te zasmehuje: „Delavec, nevedni delavec, ubogi delavec!“ Ne, reci onim, ki so se redili od tvojega pota: „Lenuhi, ubogi lenuhi! Odpuščam vam, kar ste meni zakrivili. Podam vam bratsko roko. Tudi vi živite v časti, po vašem delu!“

Deveta zapoved: Zamaši svoje uho pred popi.

Drevo spoznanja je drevo življenja. Popi, ki nič ne delajo in se vendar hočejo pitati, te odvrčajo od drevesa spoznanja. „Ne uživaj tukaj, pravijo, temveč na onem svetu. Tukaj trpi, tam zgoraj boš poplačan.“ Tako ti ponujajo jed za oči, da morejo resnično sami uživati. Ti pa spoznaj, da je pravica živeti obenem pravica „srečen biti“, tukaj srečen biti.

Deseta zapoved: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe.

Samo tako se ti posreči odtegniti hlapčevstvu. Samo tako si resnično prost, kajti svoboda in enakost izhajata iz bratstva. Sovraštvo in nevoščljivost razdružujeta, ljubezen združuje. Posameznik si slab, v skupnosti pa močan in krepak. Zatorej ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe in on bo zopet tebe ljubil kakor samega sebe.

Iz tega starega sestavka se vsakdo lahko marsikaj nauči in izvršuje.